

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Відділ зберігання фонду, обслуговування користувачів
і соціокультурної діяльності

#працюємо_для_перемоги

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

КИЇВ, 2025

Полікультурність – принцип функціонування та співіснування в соціумі різноманітних етнокультурних спільнот з притаманним їм усвідомленням власної ідентичності, що забезпечує їх рівноправність, толерантність та органічність зв'язку з широкою спільнотою, взаємозбагачення культур. Інтенсивність і плідотворність цього процесу забезпечують соціально-економічні зв'язки, що зумовлені прагненням народів до взаєморозуміння та взаємозбагачення.

Полікультурність – це інтегративна якість особистості, що базується на загальній культурі (емоційній, інтелектуальній, поведінковій), що виявляється в міжкультурній взаємодії шляхом усвідомлення негативних культурних стереотипів і упереджень, відкриваючи суб'єкту можливість діалогу і самообґрунтованість в умовах множинності культур.

Мичковська, В. *Поняття полікультурності як якості особистості* / Ванда Мичковська // Зб. наук. пр. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України. Серія: Педагогічні науки / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький : НАДПСУ, 2021. – № 1. – С. 236–253. – Бібліогр.: 18 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadpcpn_2021_1_18.

Полікультурне виховання особистості – це сфера педагогічної діяльності, яка має на меті формування полікультурної компетентності, що забезпечує гармонійне співіснування представників етнічних, релігійних, мовних спільнот у демократичному суспільстві.

Полікультурне виховання передбачає формування особистості, яка зберігає власну ідентичність, позитивно сприймає інші культури, поважає соціальну та культурну різноманітність, здатна ефективно спілкуватися з представниками інших рас, етносів, конфесій, соціальних груп.

Джерело: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/856c2edb-baa0-4394-9a7a-4a84036af97b/content>

Полікультурна освіта покликана підтримувати різноманіття великих і малих націй в умовах глобалізації сучасного миру. Вона є засобом збереження й розвитку етнічних культур, включення цінностей етнічних культур у практику виховання й навчання й тим самим вирішення актуальних проблем педагогіки. Полікультуралізм в освіті допомагає звернути різноманітність суспільства в корисний фактор його розвитку, забезпечує більш швидку адаптацію людини до мінливих умов існування, допомагає йому сформувати більш багатогранну картину світу.

Джерело: http://dnz145.edukit.od.ua/osnovni_napryami_diyalnosti/polikulturne_vihovannya/

Нормативно-правова база

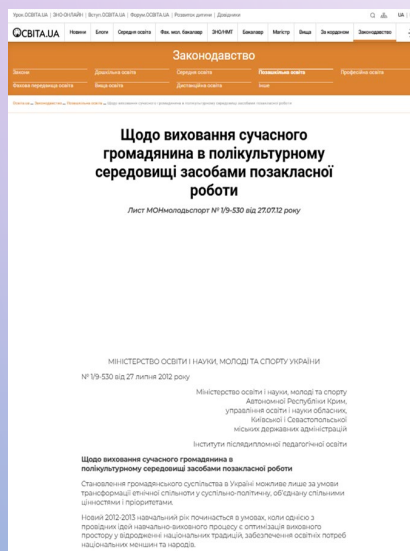

Конституція України [Електронний ресурс] : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : [редакція від 01.01.2020 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2020. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.03.2025). – Назва з екрана.

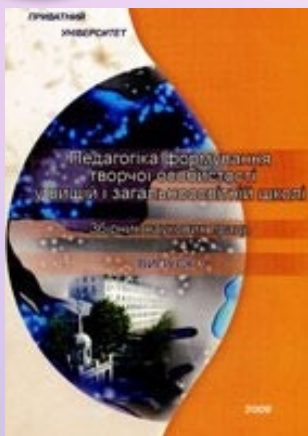
Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII : [редакція від 01.01.2023 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2023. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.03.2025). – Назва з екрана.

Актуальною проблемою сучасної педагогічної практики є полікультурне виховання дітей, що ґрунтується на принципах рівності і недискримінації у всебічному розвитку особистості та на створенні навчальним закладом умов для збереження і розвитку національних мов та культур.

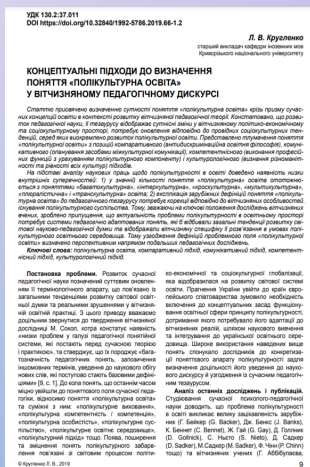
Щодо виховання сучасного громадянина в полікультурному середовищі засобами позакласної роботи [Електронний ресурс] : лист МОНмолодьспорт від 27.07.2022 р. № 1/9-530 // Освіта. уа. – Текст. дані. – Київ, 2012. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/pozashk_osv/30473/ (дата звернення: 05.03.2025). – Назва з екрана.

Полікультурна освіта: сутність і визначення

Кругленко, Л. В. Концептуальні підходи до визначення поняття «полікультурна освіта» у вітчизняному педагогічному дискурсі / Л. В. Кругленко // Педагогіка формування творчої особистості у вищ. і загальноосвіт. шк. : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя : [б. в.], 2019. – № 66 (1). – С. 9–12. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2019_66\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2019_66(1)_4).

Статтю присвячено визначенню сутності поняття «полікультурна освіта» крізь призму сучасних концепцій освіти в контексті розвитку вітчизняної педагогічної теорії. Констатовано, що розвиток педагогічної науки, її тезаурусу відображає сутнісні зміни у вітчизняному політико-економічному та соціокультурному просторі, потребує оновлення відповідно до провідних соціокультурних тенденцій, серед яких виділено розвиток полікультурної освіти. Представлено тлумачення поняття «полікультурної освіти» з позицій компаративного, комунікативного, компетентнісного і культурологічного підходів.

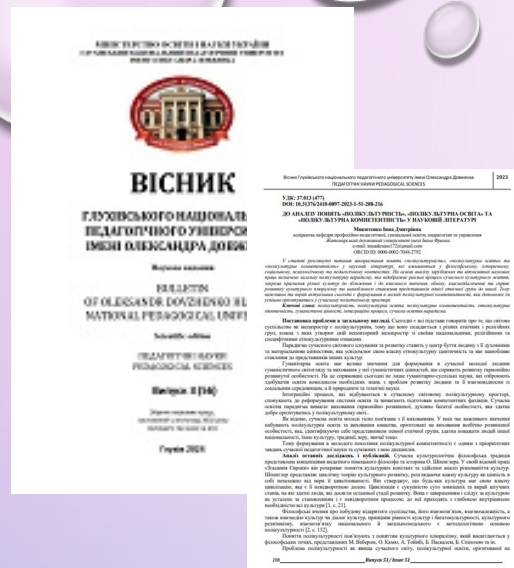

Кривко, М. Ю. Визначення поняття «полікультурна освіта» у наукових працях вітчизняних і німецьких учених / М. Ю. Кривко // Педагогіка формування творчої особистості у вищ. і загальноосвіт. шк. : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя : [б. в.], 2023. – № 89. – С. 28–32. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2023_89_7.

Статтю присвячено проблемі полікультурної освіти в українському і німецькому науковому вимірі з огляду на важливість питання для вітчизняної системи освіти.

У публікації також визначено різні позиції вітчизняних та зарубіжних науковців щодо визначення суті полікультурної освіти, зокрема як складової професійної освіти, що спрямована на вивчення культурно-освітніх цінностей інших культур, а також культурну взаємодію на засадах взаєморозуміння, толерантності й діалогу; нова освітня стратегія, що будує освітній процес на основі принципів гуманізму, толерантності, культурного діалогу та порозуміння тощо.

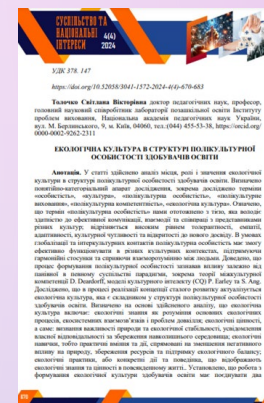
Микитенко, І. Д. До аналізу понять «полікультурність», «полікультурна освіта» та «полікультурна компетентність» у науковій літературі / Інна Дмитрівна Микитенко // Вісн. Глухів. нац. пед. ун-ту ім. Олександра Довженка : зб. наук. пр. : Педагогічні науки/ Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. – Глухів : [б. в.], 2023. – Вип. 1. – С. 208–216. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2023_1_31.

У статті розглянуто питання використання понять «полікультурність», «полікультурна освіта» та «полікультурна компетентність» у науковій літературі, які вживаються у філософському, історичному, соціальному, психологічному та педагогічному контекстах.

На основі аналізу зарубіжних та вітчизняних наукових праць визначено загальну полікультурну парадигму, яка відображає реальні процеси сучасного культурного життя, зокрема прагнення різних культур до зближення і до взаємного вивчення, обміну, взаємозбагачення та сприяє розвитку культурного плюралізму та шанобливого ставлення представників однієї етнічної групи до іншої. Тому важливим та вкрай актуальним сьогодні є формування в молоді полікультурної компетентності, яка допоможе їм успішно орієнтуватись у сучасному поліетнічному просторі.

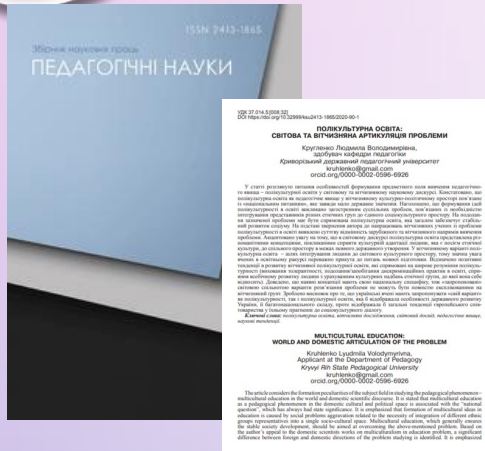

Толочко, С. В. Екологічна культура в структурі полікультурної особистості здобувачів освіти / Світлана Вікторівна Толочко // Сусп-во та нац. інтереси. – 2024. – № 4. – С. 670–683. – Бібліогр.: 20 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/scntint_2024_4_56

У статті здійснено аналіз місця, ролі і значення екологічної культури в структурі полікультурної особистості здобувачів освіти. Визначено понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема досліджено терміни «особистість», «культура», «полікультурна особистість», «полікультурне виховання», «полікультурна компетентність», «екологічна культура». Досліджено, що в процесі реалізації концепції сталого розвитку актуалізується екологічна культура, яка є складником у структурі полікультурної особистості здобувачів освіти. Визначено на основі здійсненого аналізу, що екологічна культура включає: екологічні знання як розуміння основних екологічних процесів, екосистемних взаємозв'язків і проблем довкілля; екологічні цінності, екологічні навички, екологічні практики, або конкретні дії та поведінка, що відображають екологічні знання та цінності в повсякденному житті.

Полікультурна освіта у світовому та вітчизняному науковому дискурсі

Кругленко, Л. В. Полікультурна освіта: світова та вітчизняна артикуляція проблеми / Людмила Володимирівна Кругленко // Зб. наук. пр. Педагогічні науки / Херсон. держ. ун-т. – Івано-Франківськ : Гельветика, 2020. – Вип. 90. – С. 7–11. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2020_90_3.

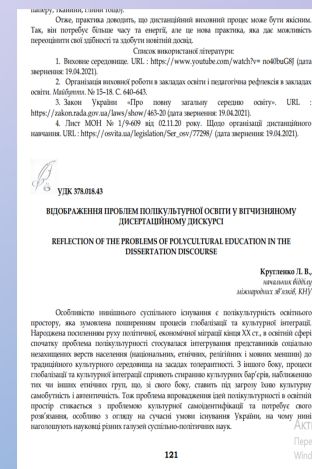
У статті розглянуто питання особливостей формування предметного поля вивчення педагогічного явища – полікультурної освіти у світовому та вітчизняному науковому дискурсі.

На підставі звернення автора до напрацювань вітчизняних учених із проблеми полікультурності в освіті виявлено суттєву відмінність зарубіжного та вітчизняного напрямів вивчення проблеми.

Акцентовано увагу на тому, що в світовому дискурсі полікультурна освіта представлена різноманітними концепціями, покликаними сприяти культурній адаптації людини, яка є носієм етнічної культури, до спільного простору в межах певного державного утворення. У вітчизняному варіанті полікультурна освіта – шлях інтегрування людини до світового культурного простору, тому значна увага вчених в освітньому ракурсі переважно прикута до питань мовної підготовки.

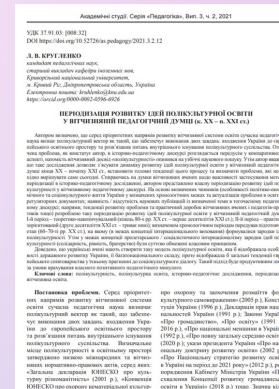
Кругленко, Л. В. Відображення проблем полікультурної освіти у вітчизняному дисертаційному дискурс / Л. В. Кругленко // Інновації у вищій школі: перспективи розвитку : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. «Інновації у вищій школі: проблеми та перспективи в освіті і науці» / за ред. В. Є. Бенери, Н. М. Дем'яненко, Т. О. Дороніної. – Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2021. – Вип. 5. – С. 121–124. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://content.freelancehunt.com/snippet/60561/edd4a/1434653/ЗБІРНИК+МАТЕРІАЛІВ+Інновації+27.05.pdf#page=121>.

У статті констатовано, що на сьогодні історико-педагогічний аспект розвитку ідей полікультурності переважно торкається питань зарубіжного освітнього досвіду, вітчизняний досвід висвітлюється переважно з використанням регіонального підходу.

Кругленко, Л. В. Періодизація розвитку
ідей полікультурної освіти у вітчизняній педагогічній
думці (к. XX – п. XXI ст.) / Л. В. Кругленко // Акад.
студії. Серія: Педагогіка. – 2021. – Вип. 3 (2). –
С. 79–84. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті
представлено також в
інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/acsp_2021_3\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/acsp_2021_3(2)_14).

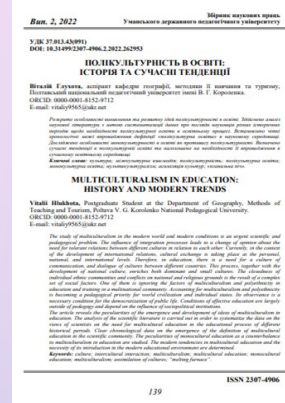
Автором статті визначено, що серед пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної системи освіти сучасна педагогічна наука визнає полікультурний вектор як такий, що забезпечує виконання двох завдань: входження України до європейського освітнього простору та розв'язання питань внутрішнього існування полікультурного суспільства. Означена проблема, як констатує автор, в історико-педагогічному дискурсі розглядається передусім у компаративному аспекті.

Метою публікації є визначення та обґрунтування конкретних етапів розвитку ідей полікультурної освіти у вітчизняній педагогічній думці, що дає можливість встановити особливості сьогодення та осмислити набутий досвід.

Полікультурність в освіті: сучасні тенденції

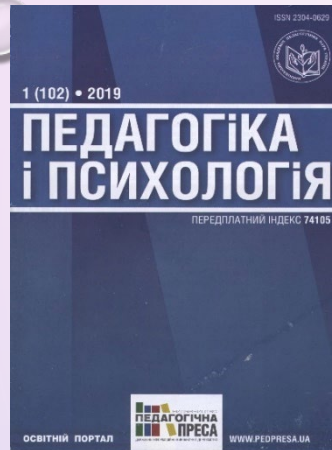

Глухота, В. Полікультурність в освіті: історія та сучасні тенденції / Віталій Глухота // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань : [б. в.], 2022. – Вип. 2. – С. 139–147. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpumdpu_2022_2_17.

Розкрито особливості виникнення та розвитку ідей полікультурності в освіті. Здійснено аналіз наукової літератури з метою систематизації даних про погляди науковців різних історичних періодів щодо необхідності полікультурної освіти в освітньому процесі.

Встановлено чіткі хронологічні межі впровадження дефініції «полікультурна освіта» в науковому середовищі. Досліджено особливості монокультурності в освіті як протизвагу полікультурності. Визначено сучасні тенденції в полікультурній освіті та наголошено на необхідності її впровадження в сучасному освітньому середовищі.

УДК 373.5(4)008-022.218.004

І. В. Іванюк

**ЕТАПИ РОЗВИТКУ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Розглянуто трактування понять «полікультурна компетентність учня» і «комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти» зарубіжними й вітчизняними науковцями та наведено авторське визначення цих понять. На основі аналізу урядових документів, програм і проектів інформатизації освітнього середовища Європейського Союзу та Ради Європи наведено основні етапи розвитку комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти учнів у країнах ЄС: інформаційно-підготовчий (1997 – 2000 рр.), інфраструктурно-забезпечувальний (2001 – 2004 рр.), інтегративно-комунікативний (2004 – 2006 рр.), проектно-забезпечувальний (2007 – 2010 рр.), компетентісно-орієнтований (2010 – 2013 рр.), проектно-діяльний (2014 р. – теперішній час).

Ключові слова: комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище, полікультурна освіта, полікультурна компетентність.

Постановка проблеми. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з метою організації особистісно-орієнтованого навчання є чинником освітнього середовища, що має суттєво впливати на ефективність навчального процесу, систематизацію знань, індивідуалізацію навчання. Це стає новою технологічною основою розвитку навчачої самості, формує сучасну культуру та певний рівень грамотності під час опрацювання джерел інформації, що все більше впливає на інтелектуальне зростання особистості та її світогляд. У цьому контексті розвиток комп'ютерно орієнтованого навчального середовища (далі – КОНО) набуває особливо важливого значення в полікультурному суспільстві.

Пити в Україні недостатньо уваги приділяється порівняльно-педагогічним дослідженням використання ІКТ його впливу на освітнє середовище та формування життєвих компетентностей учнів. Тож аналіз теоретичних підходів та вивчення практичного досвіду використання ІКТ в навчально-виховній діяльності учнів, що здійснюється засобами комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в країнах Європейського Союзу (ЄС), є підґрунтям для розроблення сучасних вітчизняних стратегій в освіті.

Іванюк, І. Етапи розвитку комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти в країнах Європейського Союзу / Ірина Іванюк // Педагогіка і психологія. – 2018. – № 1. – С. 38–44. – Бібліогр.: 19 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724237/1/Ivaniuk%20Iryna.pdf>.

Розглянуто трактування понять «полікультурна компетентність учня» і «комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти» зарубіжними й вітчизняними науковцями та наведено авторське визначення цих понять.

Метою статті є визначення етапів розвитку комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти в країнах Європейського Союзу на основі вивчення урядових документів, програм і проектів інформатизації освітнього середовища ЄС та Ради Європи.

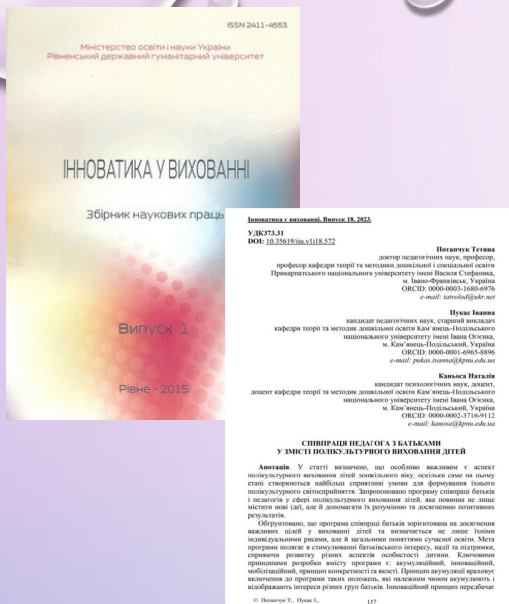

Довбенко, С. Ю. Виховання толерантності у школярів в умовах полікультурного суспільства / С. Ю. Довбенко // Освітній дискурс : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2020. – Вип. 20. – С. 32–43. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eddcsp_2020_20_5.

У статті зазначено, що виховання основ культури толерантності у шкільному середовищі збагачує і конкретизує уявлення щодо стратегічних напрямів розвитку особистості. Труднощі дослідження окресленої теми зумовлена поточними темпами наростання рівня напруженості в сучасному суспільстві, що сприяє ускладненню міжетнічних і міжнаціональних відносин у школі.

З огляду на це, у межах статті зроблено спробу розкрити особливості толерантного підходу в полікультурній комунікації школярів, який є умовою збереження відмінностей (культурних, етнічних, расових, соціальних тощо). За такого підходу прийняття елементів чужої культури відбувається на основі порівняння з аналогічними елементами власної культури одночасно на раціональній та чуттєво-емоційній основі.

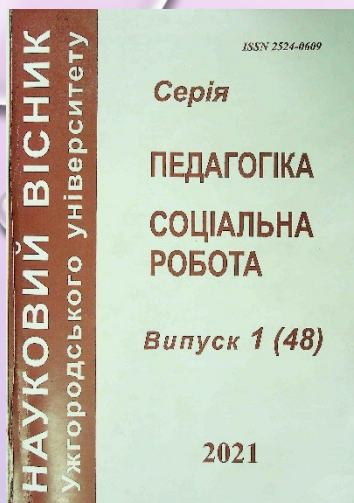
Потапчук, Т. Співпраця педагога з батьками у змісті полікультурного виховання дітей / Тетяна Потапчук, Іванна Пукас, Наталія Каньоса // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2023. – Вип. 18. – С. 137–154. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2023_18_16.

Запропоновано програму співпраці батьків і педагогів у сфері полікультурного виховання дітей, яка повинна не лише містити нові ідеї, але й допомагати їх розумінню та досягненню позитивних результатів. Обґрунтовано, що програма співпраці батьків зорієнтована на досягнення важливих цілей у вихованні дітей та визначається не лише їхніми індивідуальними рисами, але й загальними поняттями сучасної освіти. Мета програми полягає в стимулюванні батьківського інтересу, підтримки, сприяючи розвитку різних аспектів особистості дитини.

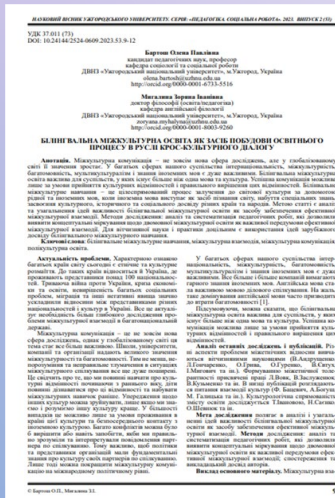
Артимонова, Т. П. Феномен полікультурності освітнього середовища в умовах дистанційного навчання / Т. П. Артимонова // Освітній дискурс : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2021. – Вип. 30. – С. 7–17. – Бібліогр.: 22 назви. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eddcsp_2021_30_3.

У статті здійснено теоретичний аналіз питання полікультурності освітнього середовища в умовах дистанційного навчання з урахуванням глобальних, інтеграційних, трансформаційних процесів та національної специфіки.

Бартош, О. П. Білінгвальна міжкультурна освіта як засіб побудови освітнього процесу в руслі крос-культурного діалогу / Олена Павлівна Бартош, Зоряна Іванівна Мигалина // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. : зб. наук. пр. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород : [б. в.], 2023. – Вип. 2 (53). – С. 9–12. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuupred_2023_2_3.

Метою статті є аналіз та узагальнення ідей важливості білінгвальної міжкультурної освіти як засобу забезпечення ефективної міжкультурної взаємодії. Методи дослідження: аналіз та систематизація педагогічних робіт, які дозволили виявити концептуальні міркування щодо двомовної міжкультурної освіти як важливої передумови ефективної міжкультурної взаємодії. Для вітчизняної науки і практики доцільним є використання ідей зарубіжного досвіду білінгвального міжкультурного навчання.

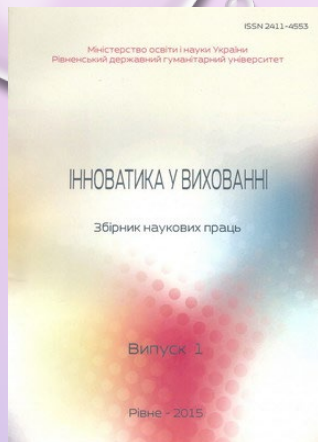
Чопак, Є. В. Особливості полікультурного середовища в контексті загальнокультурного розвитку особистості / Єва Василівна Чопак // Наук. зап. Серія: Педагогічні науки / Закарпат. угор. ін-т ім. Ференца Ракоці II. – Ужгород : Вид-во Код, 2023. – Вип. 5. – С. 140–145. –

Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anps_2023_5_26.

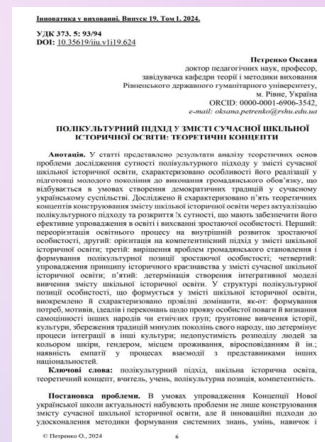
Розглянуто особливості полікультурного середовища в контексті загальнокультурного розвитку особистості та показано як відбувався розвиток ідей полікультурності в Україні.

З'ясовано форми і методи полікультурного виховання у початковій школі. При розробці моделей і методик полікультурної освіти перед початковою школою стоять такі завдання, що розписані у статті.

Доведено важливість зарубіжного досвіду роботи з полікультурними дітьми в початковій школі.

Петренко, О. Полікультурний підхід у змісті сучасної шкільної історичної освіти: теоретичні концептиви / Оксана Петренко // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2024. – Вип. 19 (1). – С. 6–16. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2024_19\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2024_19(1)_3).

У статті представлено результати аналізу теоретичних основ проблеми дослідження сутності полікультурного підходу у змісті сучасної шкільної історичної освіти, схарактеризовано особливості його реалізації у підготовці молодого покоління до виконання громадянського обов'язку, що відбувається в умовах створення демократичних традицій у сучасному українському суспільстві.

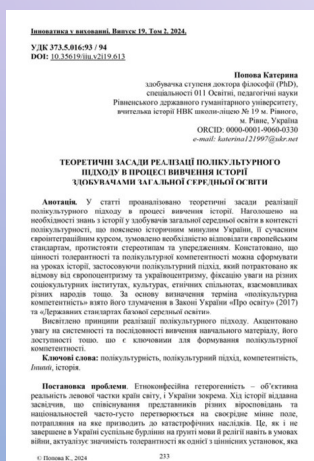
Досліджено й схарактеризовано п'ять теоретичних концепцій конструювання змісту шкільної історичної освіти через актуалізацію полікультурного підходу та розкриття їх сутності, що мають забезпечити його ефективне впровадження і освіти і вихованні зростаючої особистості.

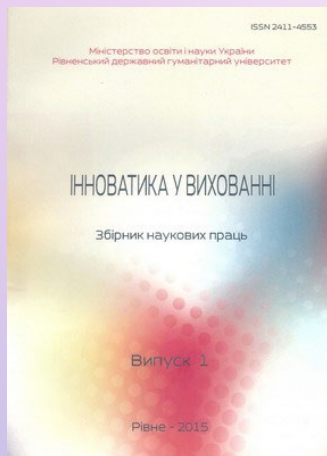
Попова, К. Теоретичні засади реалізації полікультурного підходу в процесі вивчення історії здобувачами загальної середньої освіти / Катерина Попова // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2024. – Вип. 19 (2). – С. 233–241. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2024_19\(2\)_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2024_19(2)_25).

У статті констатовано, що цінності толерантності та полікультурної компетентності можна сформувати на уроках історії, застосовуючи полікультурний підхід, який потрактовано як відмову від європоцентризму та україноцентризму, фіксацію уваги на різних соціокультурних інститутах, культурах, етнічних спільнотах, взаємовпливах різних народів тощо.

Висвітлено принципи реалізації полікультурного підходу. Акцентовано увагу на системності та послідовності вивчення навчального матеріалу, його доступності тощо, що є ключовими для формування полікультурної компетентності.

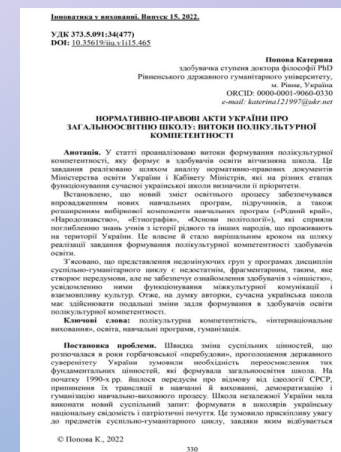
Формування полікультурної компетентності у здобувачів освіти

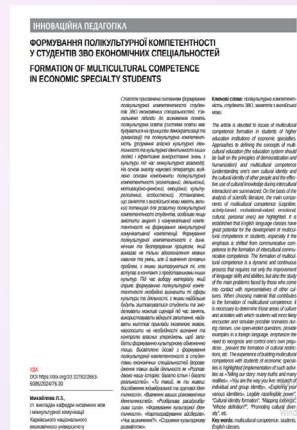

Попова, К. Нормативно-правові акти України про загальноосвітню школу: витоки полікультурної компетентності / Катерина Попова // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2022. – Вип. 15. – С. 330–339. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2022_15_38.

У статті проаналізовано витоки формування полікультурної компетентності, яку формує в здобувачів освіти вітчизняна школа.

Це завдання реалізовано шляхом аналізу нормативно-правових документів Міністерства освіти України і Кабінету Міністрів, які на різних етапах функціонування сучасної української школи визначили її пріоритети.

Михайлова, Л. З. Формування полікультурної компетентності у студентів ЗВО економічних спеціальностей / Л. З. Михайлова // Інновац. педагогіка. – 2024. – Вип. 76. – С. 148–151. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/76/32.pdf>.

У статті узагальнено підходи до визначення понять полікультурна освіта та полікультурна компетентність.

Виділено основні компоненти полікультурної компетентності.

Установлено, що заняття з англійської мови мають великий потенціал для розвитку полікультурної компетентності студентів, особливо якщо змістити акцент з комунікативної компетентності на формування міжкультурної комунікативної компетенції.

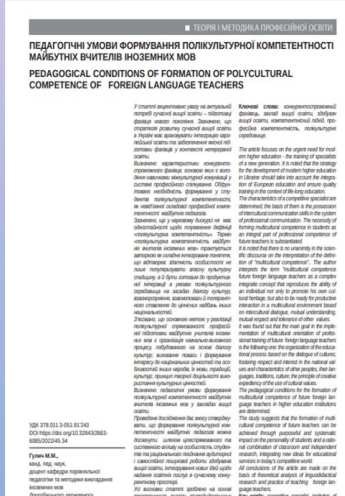
Висвітлено досвід з формування полікультурної компетентності зі студентами економічних спеціальностей.

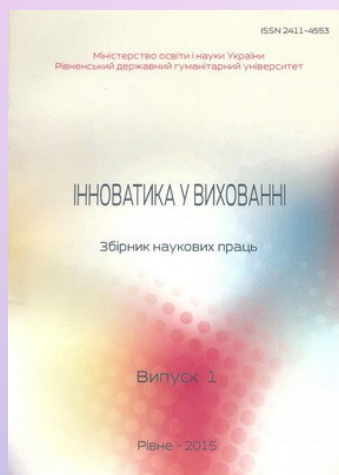
Гулич, М. М. Педагогічні умови формування полікультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов / М. М. Гулич // Інновац. педагогіка. – 2022. – Вип. 45. – С. 171–173. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_45_36.

У статті обґрунтовано необхідність формування у студентів полікультурної компетентності, як невід'ємної складової професійної компетентності майбутніх педагогів. З'ясовано, що основною метою у реалізації полікультурної спрямованості професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов є організація навчально-виховного процесу, побудованого на основі діалогу культур; виховання поваги і формування інтересу до національних цінностей та особливостей інших народів, їх мови, традицій, культур; принцип творчої доцільності використання культурних цінностей.

Визначено педагогічні умови формування полікультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

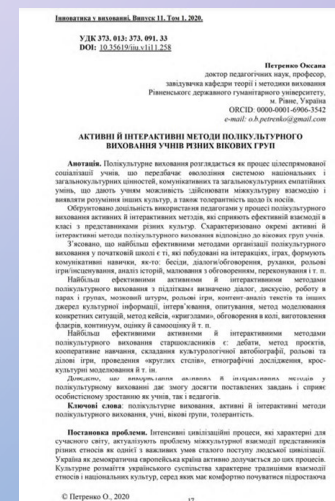
Полікультурне виховання учнів різних вікових груп

Петренко, О. Активні й інтерактивні методи полікультурного виховання учнів різних вікових груп / Оксана Петренко // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2020. – Вип. 11(1). – С. 17–24. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2020_11\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2020_11(1)_4).

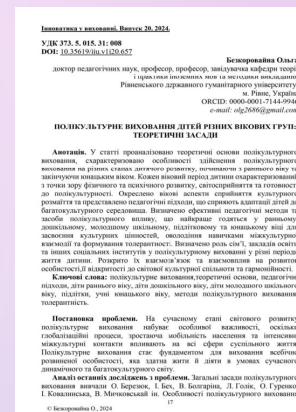
Полікультурне виховання розглядається як процес цілеспрямованої соціалізації учнів, що передбачає оволодіння системою національних і загальнокультурних цінностей, комунікативних та загальнокультурних емпатійних умінь, що дають учням можливість здійснювати міжкультурну взаємодію і виявляти розуміння інших культур, а також толерантність щодо їх носіїв.

Обґрунтовано доцільність використання педагогами у процесі полікультурного виховання активних й інтерактивних методів, які сприяють ефективній взаємодії в класі з представниками різних культур.

Безкоровайна, О. Полікультурне виховання дітей різних вікових груп: теоретичні засади / Ольга Безкоровайна // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2024. – Вип. 20. – С. 17–24. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2024_20_4.

У статті проаналізовано теоретичні основи полікультурного виховання, схарактеризовано особливості здійснення полікультурного виховання на різних етапах дитячого розвитку, починаючи з раннього віку та закінчуючи юнацьким віком. Кожен віковий період дитини охарактеризований з точки зору фізичного та психічного розвитку, світосприйняття та готовності до полікультурності. Окреслено вікові аспекти сприйняття культурного розмаїття та представлено педагогічні підходи, що сприяють адаптації дітей до багатокультурного середовища.

Визначено роль сім'ї, закладів освіти та інших соціальних інститутів у полікультурному вихованні у різні періоди життя дітей. Розкрито їх взаємозв'язок та взаємовплив на розвиток особистості, її відкритості до світової культурної спільноти та гармонійності.

Мичковська, В. Поняття полікультурності як якості особистості / Ванда Мичковська // Зб. наук. пр. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України. Серія: Педагогічні науки / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький : НАДПСУ, 2021. – № 1. – С. 236–253. – Бібліогр.: 18 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadpcpn_2021_1_18.

У статті представлено результати аналізу наукової літератури на предмет визначення сутності і структури поняття «полікультурності» як якості особистості.

Наголошено, що у процесі виховання полікультурної особистості формується уявлення особистості про самобутні культурні світи та їх взаємозв'язок, формується толерантне ставлення до представників різних етносів, розвиваються навички взаємодії в сучасному полікультурному світі.

Зазначено, що структура полікультурності включає гуманність, громадянськість, кроскультурну грамотність, культуру спілкування і культурну самоідентифікацію особистості. Ці якості складають її цілісність. При цьому сферою їх впливу є культура соціуму – спільна діяльність учасників міжкультурного спілкування.

Полікультурна освіта у закладах вищої освіти

Цимбрило, С. М. Особливості формування полікультурної вихованості студентів в умовах освітньо-виховного середовища вищого технічного навчального закладу / С. М. Цимбрило // Інновац. педагогіка. – 2022. – Вип. 50 (2). – С. 147–151. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_50\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_50(2)_31).

У статті окреслено зміст полікультурного виховання. Сформульовано основні функції полікультурного виховання студентів.

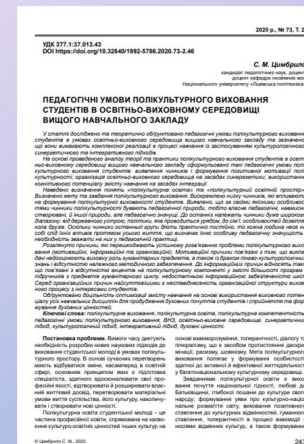
Подано визначення понять «полікультурна освіта». Обґрунтовано доцільність полікультурної освіти для пробудження духовних почуттів студентів, сприйняття та формування духовних цінностей та полікультурної вихованості студентів. З метою оптимізації процесу полікультурного виховання та формування у студентів полікультурної вихованості виокремлено компоненти полікультурної вихованості. Виділено інтегровані педагогічні принципи формування змісту полікультурного виховання студентів вищих технічних навчальних закладів, відповідно до виділених компонентів полікультурного виховання. Окреслено три основних загальнонаукових підходи, на яких базується моделювання полікультурного виховання студентів ВТНЗ – культурологічний, синергетичний та інтегративний.

Цимбрило, С. М. Педагогічні умови полікультурного виховання студентів в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу / С. М. Цимбрило // Педагогіка формування творчої особистості у вищ. і загальноосвіт. шк. : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя : [б. в.], 2020. – № 73(2). – С. 243–248. – Бібліогр.: 17 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2020_73\(2\)_48](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2020_73(2)_48).

На основі проведеного аналізу теорії та практики полікультурного виховання студентів в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу сформульовано такі педагогічні умови полікультурного виховання студентів: виявлення чинників і формування позитивної мотивації полікультурності; організація освітньо-виховного середовища на засадах синергетики; використання когнітивного потенціалу змісту навчання на засадах інтеграції. Наведено визначення понять «полікультурна освіта» та «полікультурний освітній простір».

Визначено мету та завдання полікультурного виховання. Розглянуто причини, які перешкоджають успішному розв'язанню проблеми полікультурного виховання.

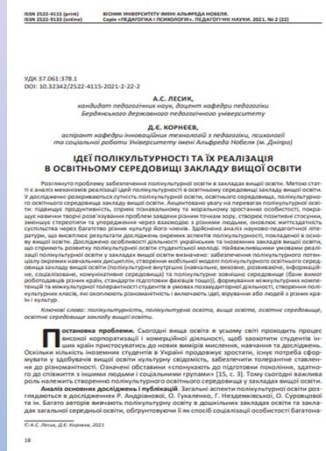

Лесик, А. С. Ідеї полікультурності та їх реалізація в освітньому середовищі закладу вищої освіти / А. С. Лесик, Д. Є. Корнєєв // Вісн. Ун-ту імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. – 2021. – № 2. – С. 18–24. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2021_2_3.

Метою статті є аналіз механізмів реалізації ідей полікультурності в освітньому середовищі закладу вищої освіти. У дослідженні розкриваються сутність полікультурної освіти, освітнього середовища, полікультурного освітнього середовища закладу вищої освіти. Акцентовано увагу на перевагах полікультурної освіти.

Досліджено особливості діяльності українських та іноземних закладів вищої освіти, що сприяють розвитку полікультурної освіти студентської молоді.

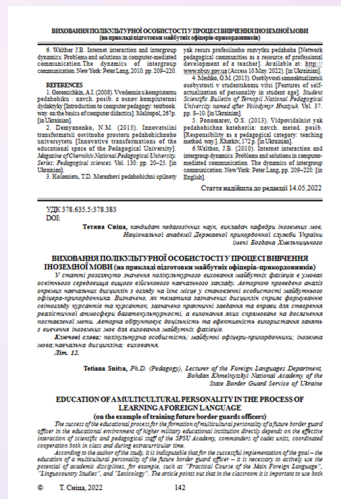
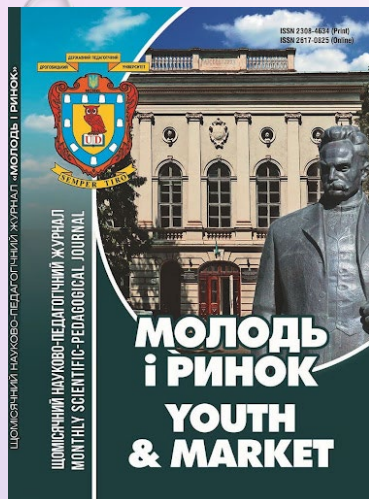

Кузнецова, О. В. Понятійно-термінологічний апарат дослідження полікультурного виховання майбутніх бакалаврів початкової освіти / О. В. Кузнецова // Проблеми інж.-пед. освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків : Вид-во УІПА, 2023. – № 81. – С. 143–150. – Бібліогр.: 17 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2023_81_20.

Проаналізовано тлумачення певних термінів, понять, пов'язаних із полікультурним вихованням майбутніх бакалаврів початкової освіти, до яких запропоновано роз'яснення і доповнення.

Наведено загальну характеристику поняття «полікультурність». Визначено, що полікультурній особистості майбутнього бакалавра початкової освіти властиві такі ознаки: розуміння мовної, культурної, ментальної різноманітності полікультурного суспільства, в якому об'єднуються представники різних культур; відчуття національної ідентичності та усвідомлення значущості різних національних культур із самотніми традиціями та культурою; усвідомлення можливості професійної самореалізації в полікультурному освітньо-виховному середовищі. Розтлумачено категорію «полікультурна компетентність».

Доведено, що понятійно-термінологічний апарат дослідження полікультурного виховання майбутніх бакалаврів початкової освіти в Україні має певні термінологічні особливості.

Сніца, Т. Виховання полікультурної особистості у процесі вивчення іноземної мови (на прикладі підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників) / Тетяна Сніца // Молодь і ринок. – 2022. – № 5. – С. 142–147. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://mir.dsru.edu.ua/article/view/264723/260792>.

У статті розглянуто значення полікультурного виховання майбутніх фахівців в умовах освітнього середовища вищого військового навчального закладу.

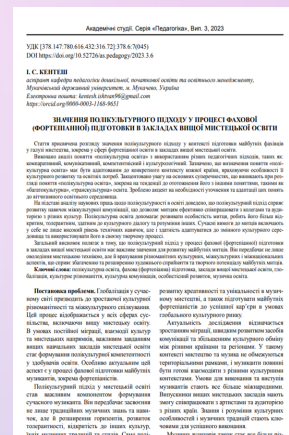
Авторкою проведено аналіз окремих навчальних дисциплін з огляду на їхнє місце у становленні особистості майбутнього офіцера-прикордонника.

Визначено, як тематика зазначених дисциплін сприяє формуванню світогляду курсантів та курсанток, зазначено практичні завдання та вправи для створення реалістичної атмосфери багатокультурності.

Кентеш, І. С. Значення полікультурного підходу у процесі фахової (фортепіанної) підготовки в закладах вищої мистецької освіти / І. С. Кентеш // Акад. студії. Серія: Педагогіка. – 2023. – Вип. 3. – С. 33–39. – Бібліогр: 9 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/acsp_2023_3_8.

Стаття присвячена розгляду значення полікультурного підходу у контексті підготовки майбутніх фахівців у галузі мистецтва, зокрема у сфері фортепіанної освіти в закладах вищої мистецької освіти. Виконано аналіз поняття «полікультурна освіта» з використанням різних педагогічних підходів, таких як: компаративний, комунікативний, компетентнісний і культурологічний.

На підставі аналізу наукових праць щодо полікультурності в освіті доведено, що полікультурний підхід сприяє розвитку навичок міжкультурної комунікації, що дозволяє митцям ефективно співпрацювати з колегами та аудиторією з різних культур.

Полікультурна освіта допомагає розвивати особистість митця, робить його більш відкритим, толерантним, здатним до культурного діалогу та розуміння інших.

Лесик, А. С. Ідеї полікультурності та їх реалізація в освітньому середовищі закладу вищої освіти / А. С. Лесик, Д. Є. Корнеєв // Вісн. Ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. – 2021. – № 2. – С. 18–24. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2021_2_3.

Метою статті є аналіз механізмів реалізації ідей полікультурності в освітньому середовищі закладу вищої освіти. У дослідженні розкриваються сутність полікультурної освіти, освітнього середовища, полікультурного освітнього середовища закладу вищої освіти.

Акцентовано увагу на перевагах полікультурної освіти: підвищує продуктивність, сприяє пізнавальному та моральному зростанню особистості, покращує навички творчі розв'язування проблем завдяки різним точкам зору, створює позитивні стосунки, зменшує стереотипи та упередження через взаємодію з різними людьми.

Досліджено особливості діяльності українських та іноземних закладів вищої освіти, що сприяють розвитку полікультурної освіти студентської молоді.

АДРЕСА:

ВУЛ. М. БЕРЛИНСЬКОГО, 9

КИЇВ, 04060

УКРАЇНА

<https://dnpb.gov.ua/ua/>

E-MAIL:

DNPB@I.UA (для ОФІЦІЙНИХ ЗВЕРНЕНЬ)

DOVIDKA_DNPB@I.UA (для ДОВІДОК)

FOND.DNPB@UKR.NET (ПОСЛУГИ для
ВІДДАЛЕНИХ КОРИСТУВАЧІВ)

Огляд-презентацію підготувала Литовченко О. В. –
головний бібліограф відділу зберігання фонду,
обслуговування користувачів та соціокультурної
діяльності

Завідувач – (Бондарчук О. Б.)

Використано матеріали з фонду ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського та Інтернет-ресурси
(дата звернення: 11.04.2025).